

Onderzoek in crisistijd

Tekst: dr. W.H.Th. Moehn

Ergens in een map moet nog een krantenknipsel zitten dat bewaard is vanwege de titel: 'Het onderzoek gaat áltijd door'. Op 22 oktober 2014 stonden deze woorden op de cover van het carrière-katern van *NRC-Next*.

Wie voor onderzoek is aangewezen op wetenschappelijke bibliotheken en archieven, ervaart in deze tijd van crisis niet alleen de beperkingen, maar ook de aanslag die op de concentratie wordt gedaan. Stilvallen doet het onderzoek echter niet.

Promotie ds. Ten Hove

Ds. J.B. ten Hove heeft zijn mooie studie over *Koren en kaf op de dorsvloer – de kerk in het licht van het laatste oordeel. Een onderzoek naar de betekenis van de area als metafoor voor de ecclesia bij Augustinus* niet op de gebruikelijke wijze in de aula van de Vrije Universiteit kunnen verdedigen, maar digitaal vanuit het kerkgebouw waarin hij normaalgesproken het goddelijke Woord bedient. Een hartelijke felicitatie na jarenlange studie is op zijn plaats. We hopen dat voor hem ook geldt dat het onderzoek voort zal gaan en dat het hem gegeven zal worden nog meer over Augustinus te publiceren.

De dissertatie eindigt met niet minder dan vier voorstellen voor verder onderzoek. Het vierde thema past uitstekend bij 'Ecclesiologie en belijdende teksten'. Welke invloed hebben Augustinus' ecclesiologische (de leer aangaande de kerk) voorstellingen gehad op de reformatoren en de latere gereformeerde traditie? Johannes Calvijn schreef ooit in een van zijn brieven: *Augustinus totus noster* – Augustinus geheel de onze. Zo'n claim betekent niet dat er dus geen onderzoek meer nodig is, omdat niemand minder dan de reformator van Genève deze woorden heeft geschreven. Zoveel eeuwen later vraagt deze uitspraak om toetsing en zorgvuldige weging. Dr. Ten Hove spreekt zelf het vermoeden uit dat op dit gebied meer te ontdekken is dan veelal wordt aangenomen (pag. 530).

Liturgische formulieren

We werden iets voorzichtiger, gaven elkaar al geen hand meer, maar konden elkaar als onderzoeksgroep op dinsdag 3 maart j.l. nog wel ontmoeten in Nijkerk. Wouter Kroese en Sam Zwemer hebben de opzet van hun promotieonderzoeken binnen het kader van het

onderzoeksproject 'Dynamiek van de liturgische formulieren' gepresenteerd. Wouter houdt zich bezig met het doopformulier en Sam met het avondmaalsformulier.

Het onderzoek van Sam zal zich concentreren op het bijbelgebruik in het avondmaalsformulier. In moderne uitgaven van het klassieke avondmaalsformulier wordt tussen haakjes een aantal verwijzingen naar bijbelteksten vermeld, maar wie een oude uitgave van dit formulier onder ogen krijgt, zal direct zien dat in de kantlijn een groot aantal bijbelteksten wordt genoemd. In het klassiek gereformeerde Nederlandse avondmaalsformulier staan bijna *honderd* van deze verwijzingen. Wat zou de functie zijn van dit bijbelgebruik in het klassieke avondmaalsformulier? Op die vraag moet een antwoord gevonden worden. Het onderzoek richt zich dan ook op de functie van bijbelgebruik in het klassieke avondmaalsformulier tegen de achtergrond van het gereformeerde geloofsonderwijs in de zestiende eeuw.

.....

Wat zou de functie zijn van de vele bijbelteksten in het klassieke avondmaalsformulier?

.....

Onverwachte schatten

Het onderzoek van Wouter is vooral gericht op de dynamiek van de tekst van het klassieke doopformulier. Zijn onderzoek richt zich op de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandstalige 'forme om den heyligen Doop wt te rechten', in 1566 voor het eerst door Petrus Dathenus in zijn psalter gepubliceerd. Naast een vertaling van de (Franse) psalmen biedt zijn psalter ook een vertaling van de 'voornaemsten deel der kercken ordeninge' van de Pfalz, waaronder de Heidelbergse Catechismus en de formulieren voor doop, avondmaal en huwelijk. Het onderzoek omvat een complete vergelijking van alle beschikbare Nederlandse edities van het doopformulier tot 1639. Hoewel dit jaartal in de literatuur is bediscussieerd, kan er gezegd worden dat met de uitgave(n) van 1639 het eerste deel van de ontstaansgeschiedenis van het doopformulier kan worden afgesloten. Wie de bronnen onderzoekt, kan er zeker van zijn dat er onverwachte schatten naar boven zullen komen. ■

Dr. W.H.Th. Moehn is bijzonder hoogleraar Geschiedenis van het gereformeerd protestantisme vanwege de Gereformeerde Bond aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU - vestiging Amsterdam).